

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 11.

V Trstu, dne 10. aprila 1923.

Leto IV.

IZVIRNA OKROŽNICA

Šolska vodstva postojnskega okraja so prejela sledeči uraden dopis:

Okrajni šolski svet Postojna 9/3. 1923.
št. C S 5/2520.

Predmet: Javne veselice.

Okrožnica

vsem šolskim vodstvom ter v vednost

R. Prefettura Ufficio III. — Istruzione Trieste.

Imel sem priložnost ugotoviti, da vodijo nekateri učitelji na javnih veselicah ljudske pevske zборе, ki tvorijo integralen del vspešnega veselice.

V kolikor je petje ono izmed glavnih didaktično-pedagoških sredstev, posebno na polju duševne izobrazbe otrok, mora ostati vedno kot predmet poučevanja v šoli ter se ne more privoliti, da se učitelji bavijo z vodstvom ljudskih pevskih zborov, v javnosti in ob neuradnih prilikah, ne da bi žalili ugleda in časti njihovega službovanja.

V to svrhu bodo gg. šolski voditelji potrebno opozorili učiteljsko osebo.

L. S. Il presidente: F.to Guglielmo.

Z uradno slovenščino tega izvirnega dopisa se ne bomo ukvarjali. Tudi iznenadja nas ne bodekako tak le skoro - ukaz, ampak — naj nam ne zameri gospod podprefekt — dopis ni duhoviti! In tudi to ni duhovito, da ga mora vzeti v vednost celo kraljeva prefektura v Trstu in sicer III. urad, ki odloča v šolskih zadevah! Mislili smo, da dobivajo podprefektura navodila z višjih mest, naša okrožnica o veselicah kaže baš nasprotno. Tudi ne vemo, ali bodo ta najnovejši dokument sedanjega časa res vzeli v znanje, kjer bi ga morali vzeti, kakor nam resno zatrja okrožnica, zato pa še na tem mestu opozarjamo kr. prefekturo nanj. Uradni dopis šolskim vodstvom v postojnskem okraju je namreč tako izviran, da utege zanimati tudi višjo oblast.

Gospod podprefekt je imel priložnost ugotoviti, da vodijo nekateri učitelji na javnih veselicah pevske zборе. To prav lahko verujemo. Učiteljsvo vodi pevske zборе vsaj pol stoletja že, najmanj od ustanovitve ljudske šole v letu 1869., če jih ni vodilo že prej. Osebo sicer ni imelo od tega velikih koristi, prej žrtve, ali da bi tako delo učiteljskemu ugledu škodovalo, nam ni bilo znano. Pogosto je škodovalo učiteljem

samim in jim še bo, kakor kaže, toda šola ni trpela radi naše požrtvovalnosti in še manj je trpelo ljudstvo, kjer so učitelji poučevali petje. Kdor je živel na deželi, je imel priliko videti, kako je mladina prepuščena sama sebi. Posebno pozimi, ko kmetiško delo počiva, ne vedo mladenci, kaj bi počeli. Kam krenejo? Navadno v gostilno, kjer je dom vseh strasti. Igranje, popivanje, tepeži, poboji, vse ima tukaj svoje torišče. Da bo zabava lepša in privlačnejša, prične se ples in tako pride vrsta tudi na dekleta, ki se naglo okoristijo s priložnostjo. Ne bomo raziskovali, kakšne posledice ima propadanje mladine, pokvarjene od vaških beznic, za rodbino ali za družbo, vemo pa, da je eno izmed redkih sredstev, ki preprečuje veliko moralno in gmotno škodo po kmetijskih vaseh, če se kdo zavzame za mlade ljudi, če skuša rešiti njih idealizem, ki je na vseh straneh ogrožen v kočljivi dobi njih pošolskega razvoja.

Ko se nihče več ne zmeni za mladino, prepuščeno samo sebi, so prosvetna društva zanj najvarnejše zavetišče. Če bi društva ne imela upravičenih nalog v družbi, bi ne nastajala in ne bi obstojala. Za mladino so v resnici korak v življenje, nadaljevanje one naobrazbe, ki se je pričela v šoli, so bramba pred škodljivimi vplivi, ki jih ima nemalo današnje življenje. Društva so pod nadzorstvom vse javnosti, zato je v njih izključeno vse, kar bi lahko gmotno ali нравno škodovalo mladini. Društveni odbori sestojijo pogosto iz najboljših, iz najbolj delavnih in požrtvovalnih ljudi v vasi, zato je njihov vpliv velikega vzgojnega pomena. Javne prireditve same na sebi so proti temu stalnemu izobraževanju in vzgojevanju mladine pravzaprav brez vsakršne važnosti. Kjer po deželi obstojajo izobraževalna društva ali kjer so vsaj obstojala, je javno življenje mnogo boljše, mirnejše kot pa tam, kjer jih niso nikdar poznali. Ako bi imela oblastva statistike, bi se lahko matematično prepričala, da se vršijo nele surovosti, ampak tudi dejanski spopadi največkrat tam, kjer ni nikdar zdravo društveno življenje blažljivo vplivalo na ljudstvo. Povsem naravno: društva omejujejo osebno svobodo in zbujaajo posebno pri mladini zavest odgovornosti, s čemer preprečijo dokaj zla. Če je naloga oblasti ta, da bdi nad javnim življenjem in skrbi za njegov redni potek, potem je društva po deželi ne ovirajo, marveč celo podpirajo v njenem prizadevanju. Učiteljsvo stališče nasproti prosvetnim društvom je torej kaj lahko: ker so socialno več

kot upravičena, jim ne more biti načelno nasproten. In ker se za mladino, ki je zapustila ljudsko šolo, ne zmenita več ne država ne družba, pustivši, naj se vse delo šole spet zruši in naj mladi ljudje tudi podivjajo, je celo učiteljeva moralna dolžnost, da se zanima, kaj bo ž njegovimi gojenci v najkritičnejši življenjski dobi, tembolj, ker javno mnenje neredkokrat naravnost zahteva, da učitelj ni tujec v vasi ter da podpira koristno ustanovo, za katero stoji vsa občina. Če je pa učitelj stopil v društvo, je še toliko več oči obrnjenih vanj in vse ga presoja: učitelj je primoran paziti na vsako svoje dejanje, zato bo trikrat premislil, predno bo kaj storil. Na ta način pa se bo le izpopolnil in ne bo škodoval svojemu ugledu, kakor misli g. podprefekt Guglielmo, ampak mu bo še koristil, kar ni majhnega pomena za vse učiteljevo delo v šoli.

Ostal bi torej le še politični moment, ki je bil nedvomno merodajen pri rojstvu izvirne postojnske okrožnice o javnih veseljah in učiteljstvu. Baje se je pri neki prireditvi v postojnskem okraju pela pesem «Slovenka sem». Ni nam znano, da je ta zaprašena rodoljubna pesemca hudo hudo revolucionarna. Tudi ne vemo, se li izplača navduševati radi enostavnega dejstva, da govori kdo ta ali oni jezik. Ampak če je prišla «Slovenka sem» kakorkoli v navzkrižju z zakonom, zakaj bi zakon ne govoril? Etnična dejstva sicer še niso kazniva, toda ker smo že tako natančni glede zakonitosti, se lahko dožene krivda!

Zdi se pa, da ni nihče prepričan o kaki krivdi pred zakonom, saj je ustava italijanske države priznana široko svobodoljubna. Žalibog je ponekod državna uprava tako burbonsko ozkosrčna in nazadnjaška, da napoveduje boj mlinom na veter, v prepričanju, da ima pred seboj strašne sovražnike. Podeželska društva so danes nevarnost, ki preti ne vemo čemu; ona podeželska

društva, ki imajo svoja potrjena pravila, svoje javne društvene prostore in svoje odbore, ki nosijo odgovornost pred oblastjo za vse, kar se v društvih godi. Ali nima oblast dovolj sredstev proti takim društvom? Celo vojaška (okupacijska) oblast jih je dovoljevala in še v časih, ki so bili mnogo bolj nemirni kakor so današnji. Saj se vendar društvo vsak čas lahko odpihne, če prekorači svoj delokrog, na odgovor se pa kličejo tisti, ki odgovornost nosijo! Bogme, državniška umetnost naglo propada, če so prosvetna društva tako usodnega pomena, da bi učitelj, oni učitelj, ki je s svojo slednjo žilico tako zelo odvisen, ne mogel več prestopiti njih oblastno dovoljenih prostorov!

Vemo sicer, kakšni so časi, toda vemo tudi, da je zakon vendarle do gotove meje svet, ker je izraz onega ravnotežja, ki je koristno družbi in državi. Učiteljstvo julijske zemlje še ni doživelo doslej, do leta 1923. po Kristusu, da bi se mu ne moglo «privoliti» ukvarjati se z vodstvom ljudskih zborov. Kolikor nam je znano, nam tudi ni treba «privoljevati», ker nam po zakonu do danes ni mogoče tega prepovedati. Okrožnica je sicer zelo previdna in se ne sklicuje na kak zakon, ker se ne more; zato se pa skriva za nevarnost, da bi trpela ugled in čast učiteljeve službe. Toda tudi s takimi pretvezami se ne da rešiti dvoumna odredba, ker učiteljstvo še ni tako naivno, da bi smatralo za zakon, kar ukrene tu ali tam oblast na svojo pest. Zato odredbe pri najboljši volji ne moremo smatrati za resno in opozarjamo kr. prefekturo, da se s takimi ukrepi kršijo pravice učitelja - državljana, da se dela sila zakonu. Kakor se od nas zahteva natančno vršenje dolžnosti in spoštovanje zakonov, tako imamo tudi mi pravico, da se svobodno gibljemo v mejah, ki nam jih zakon dovoljuje. Postojnska okrožnica ni edina svoje vrste v julijski zemlji, zato smo prepričani, da se bo vzela pri kr. prefekturi na znanje kakor stvar, ki je ponesrečila ob rojstvu.

UČITELJSKO OBRAZOVANJE

«Approfondite la scienza e sarete migliori insegnanti di essa». (Giuseppe Lombardo-Radici: Sezioni di didattica).

Tako je god. 1916. doviknuo ugledni talijanski pedagog G. Lombardo-Radici nastavnici Italije. Ali taj poklik nije nov, on datira decenije, — ako ne i stoleća — a bijaše izrečen od raznih predstavnika kulturnih nacija, koji su — uronivši dublje u socijalne probleme — upoznali preku potrebu egzotnog i dubljega poznavanja nauka radi sanacije prilika, koje su se neminovno namitale i naniču.

Uredjenje raznih socijalnih problema preka je nužda, a da se nastavi mirni, redoviti narodni razvoj.

Jednu izmedju takvih pitanja, koje se imade bezuvetno što pre rešiti, jest uredjenje pučke nastave. Ali, kako je glavni faktor u tome pitanju učitelj, to

je nužno, da se i pitanje njegova vaspitanja i naobrazbe uredi, želi li se provesti ono prvo. Taj zahtev nije posledica ličnih interesa, nego naprotiv zahtev socijalni, narodni, a nastao je evoluciono i došao do izražaja kao nužno sredstvo u uporabi narodnoga razvitka za sticanje fizičkih i psihičkih sposobnosti nužnih za održanje, obranu i napredovanje individua i rase.

Nužna se reforma mora provesti. Ali ta reforma mora biti s jedne strane prema uglavljenim rezultatima nauka, s druge strane prema socijalnim zahtevima i s treće u suglasju sa dušom rase. Ona mora da bude sinteza postignutih produkata; mora biti Ivan, koji će ravnati puteve budućim smerovima, nastojanjima, pregnućima individua i rase i to u duhu njihovih individualnih osečina. Dakle imade da osposobi individua, kao jedinicu zajednice, a da on uzmožne razviti svoje socijalne sposobnosti u korist celine, kojoj pripada. Individuum mora da to uradi zato, jer radeći za sebe, radi istodobno i za druge. Napredak, bolijak jednoga, napredak je i

boljitak drugoga. Mi smo kao karike lanca, što jedna za drugom, u čvrstom vezu, prolaze oko osi kola, što se kreće, a da izvuku, održe napor svoj do postignuta cilja. Uzgoj je utecaj pojedinca prema zajednici i zajednice prema pojedincu.

No meni nije da sada ovdje iznašam svoje nazore o reformi škole, — možda budem to učinio drugom prilikom — nego odlučih, da se osvrnem na učitelja i njegovu naobrazbu, kao glavnoga radenika u školi samoj, a tek ću da se ovdje, onde mimogred dotaknem i reforme škole same, zato, jer se jedno bez drugoga ne da ni pomisliti.

I.

Učiteljstvo zahteva višu naobrazbu. Nije to zahtev učiteljstva pojedinih naroda, niti pojedinaca, nego naprotiv svih kulturnih naroda i to ne od danas, nego još i pre ovoga svetskog konflikta. Zahtevalo je to česko učiteljstvo na svojem zborovanju 1908., nemačko u Kielu 1909. itd. — Učiteljstvo osećalo je i oseća nužnu potrebu usavršavanja sebe, a da uzmože uspješnije provodjati delovanje svoje. Traži to zato, jer je osvedočeno, da što dublje bude segnulo i prisvojilo si sredstva, kojima će se poslužiti u provadjanju svojih dužnosti, da će to intenzivniji i uspješniji biti njihov rad. Došli su do osvedočenja, da njihov rad ne sme biti samo puko podavanje, nego sistematično usavršavanje drugih osnovano na motrenju, prosudjivanju i rukovodjenju subjekata do postignutih rezultata današnjih socijalnih prilika. Razvijati u gojencu baštinjene telesne i duševne sposobnosti u tom pravcu i tolikoj meri, da bude on mogao postati koristan član zajednice, u kojoj će, usavršujući sebe, korisno delovati i za druge.

Dakle osposobiti gojenca za samostalno vladanje i sticanje u njegovom budućem kulturnom životu.

Ali, da se izvrši taj zadatak nije dovoljno samo hteti, nego je glavni uvet — znati i umeti.

Hoće se dakle za to osim dovoljnoga znanja i veštine i sigurna ruka, koja će rukovoditi taj tegetan, ali u isto doba i nežan posao, koji se osniva na neprekidnom motrenju i traženju uspešnih puteva, koji će dovesti do povoljnih uspeha. A jer današnji način pripremanja učitelja ne udovoljava toj zadaći, to ono hoće, da se isto reformira tako i u tolikoj meri, da bude moglo u interesu gojenaca svojih, dakle budućih članova zajednice, taj cilj postizavati.

Ali začudno je ipak to, da je ta pobuda potekla od učitelja samih, a ne od onih, koji su u prvom redu pozvani, da se za to pobrinu.

Uočivši to, promotrimo — kako i koliko se danas opremalo učitelja za njegovo zvanje.

U glavnom: učiteljska škola traje četiri godine. U tu školu nastupa dečak sa petnaestom godinom života. Negde se zahtevalo od budućeg učiteljskog kandidata, da se iskaže, da je svršio četiri razreda koje srednje ili građansku školu, ako je želio stupiti u prvi razred učiteljske škole. Drugde i opet nije se ni to pitalo, nego se uredilo »pripravnice«, u kojima se dečak imao spremirati, dakle steći i srediti tako i toliko svoje znanje, da je mogao biti primljen u prvi razred učiteljske škole. U učiteljskoj školi imao je buduću učitelja steći svoje opću i stručnu naobrazbu. Već u drugom razredu započimao je sa učenjem jedne teške filozofske nauke, nauke o duši. Tu nauku mora on, kao buduću učitelja, dobro poznavati želi li postati dobrim uzgajateljem zato, jer je bitnost njegova rada: **uzgajati**. Uzgajati — razvijati dečije duševne sposobnosti s uspehom može samo onaj, koji je proniknuo u dečiju psihu, a da to uz-

možne nužno je, da **pronikne** u nauku samu, koja ga upoznava sa pojavama ljudske duše uopće, a dečije napose. Je li on mogao da u to doba to postigne, znat će najbolje onda, kada ostavi školu i kad započne samostalno raditi. Znađu to oni, koji su prošli te klanice jadikovce. Jedino ako je uronio u psihičke zakone ljudske duše, onda tek može da s razumevanjem i uspehom uči opću i posebnu metodiku, logiku i povest pedagogije. Ali ako si to prisvojio nije, kako će onda moći steći si kritički nazor o svetu, o zajednici, o psihi svoga naroda i biti duševnim vodičem, vaspitačem njegovih zamerika? A je li mogao on tome udovoljiti po dobi, po spremi svojoj — kraj drugih predmeta, koje mora da u isto doba svlada?

Je li mogao da u to doba steče stručnu i opću svoju naobrazbu, koja će biti u skladu savremenim socijalnim zahtevima i napretkom nauke uopće, a psihologije — kao glavnog njegovog predmeta — napose?

Ne! Mogao je samo, u najboljem slučaju da si prisvojio **neke** smernice, koje će mu poslužiti kao ka- žiput u daljnjem njegovom sticanju, usavršavanju.

I onda je on tako opremljen — jer je udovoljio **propisima** —, pošao da samostalno radi, da uzgaja decu.

I mnogi je iza toga osetio, teško setio i uvidio koliko i kako mora da vlastitim naporom namiče ono, što mu treba, a da tek stupi na stazu, kojom će se približiti cilju i postati uzgajateljem dece — zamenice naroda svoga. Da prođe u dušu rase svoje i da, uočivši zla i dobra njezina svojstva udesi svoj rad kako će u tihom nepretrgnutom radu gajiti plemenike, što nikoše na stoletnom deblu a da poteraju tako i u tolikoj meri kako će moći odolevati vanjskim bujicama i unutrašnjim evolucionim zahtevima.

Mnogi postojano podjose napred i primakoše se svom cilju (— uz žrtve, a često i prezir —), dok drugi sustadoše...

Jedni nastaviše, jer osećahu pobude u sebi ili zadjoše u sredinu, koja je pogodovala njihovom umnom razvoju, dok drugi ili ne osećahu u sebi tih pobuda ili zadjoše u sredinu, koja im pogodovala nije. A koliko je njih klonulo, jer nisu naišli na razumevanje onih, koji su bili **pozvani**, da ih nukaju, da ih podupiru savetom i ugledom svojim?

Dā, sećam se, vrlo dobro se sećam jednoga takvog slučaja. Mlad učitelj, bistra uma, upro da se dalje usavršava. I kad je uvidio, da mu na tom putu treba pomoći onih, koji su dublje od njega segnuli u nauku, zamolio je jednoga zastupnika na zemaljskom saboru za Istru, da bi podupro njegovu molbu za postignuće jednogodišnjega dopusta zato, da se usavrši u svojoj struci — učiteljstvu. Gospodin narodni zastupnik mu je odgovorio: »Nadjite si zamenika, plaćajte ga, pa podjite!« I ništa drugo! Ne! Kratko, izgrovito!

Možda bih mogao i još nekoliko takvih slučajeva navesti. Ali čemu? Dā, još samo nešto. Kada se imalo popuniti neko ispražnjeno nadzorničku mesto, odgovorio je neki o tome odlučujući čimbenik: »Popunit ćemo to mesto sa kojim profesorom. Ta profesor će u mesec dana lako naučiti ono, što mu treba zato, dok učitelj ne će ni za godinu dana.« Dakle!

Ali uza sve to učiteljstvo se ipak pokazivalo, da shvaća svoju dužnost i da snaga njegova uspešnog delovanja leži u naobrazbi njegovoj, pa je zato i priredjivalo stručne listove, kojima je htelo da održj sebe u neprekidnom kontaktu sa rezultatima nauke

i socijalnega razvoja. Zar pregnuće, napor, što ga danas iskažuju naši učitelji u Julskoj Veneciji nije čin, rad, ko'emu treba da sa našim Prerodom rečeš: »Skidam kapu...«

Svesno si je lozinke: Iz naroda za narod.

II.

Ako se dakle potpunim pravom zahteva, da se današnja narodna škola mora reformirati, kako će ona odgovarati zahtevima vremena, to je isto tako neophodno potrebno, da se reformira i naobrazba učiteljeva opća i specijalna. Ako je prvo nužno radi nastalih prilika, ovo drugo je onda glavni uvet za povoljno saniranje prvoga. Jedno bez drugoga ne da se izvršiti, jer o sposobnostima učiteljevima ovisi koliko će uspeha pridoneti promene, koje se budu izvršile. On — učitelj — i nitko drugi, mora da ih provodja.

Razna su mišljenja o tome, kako da se ono provede, uredi. Nekoji hoće, da učitelj bude akademski naobražen; drugi, da se urede posebni tečajji za njegovu stručnu naobrazbu; treći, da se reformira sadašnja učiteljska škola; četvrti pako traže, da se njegova naobrazba proširuje putem ferijalnih tečajeva.

Kako dakle vidimo mnenja se razilaze. Ali jedno se ipak od svega toga razabire, da se smjerenje u tom smeru mora postignuti i to tako i utoliko, da svi učitelji, koji pripadaju jednoj rasi (državi) i njoj hoće da služe, mora da imaju istu naobrazbu opću i stručnu kao glavni uvet za vršenje svoga rada, a tek onda mogu da pojedinci segnu za daljnjim naukom, ako se za to sposobnima pokažu. Svako drugo deferensiranje bilo je i bit će štetno.

Penajpre morao bi učiteljski kandidati steći si

općenitu naobrazbu. Ali krug te njegove naobrazbe morao bi biti širi, dublji, nego onaj kolik i kakav je bio do dandanas. Doba za tu naobrazbu neka bi trajalo sedam godina. Dakle onoliko, koliko ih treba onaj, koji polazi realku. U toj školi moralo bi se osim drugih predmeta, — isključivši grčki i latinski — učiti dva svetska jezika. U koliko bi mu poznavanje tih jezika posluživalo kao sredstvo za daljnju njegovu naobrazbu opću i stručnu, jer bi, poznavajući ih, mogao neposredno ne samo na izvoru upoznati se sa kulturnim pregnućima i tečevinama drugih naroda, nego bi mogao i pratiti nastajanja poduzeta, koja zasecaju u njegovu stručnu naobrazbu. Poznavajući nastojanja drugih, ponukalo bi ga to na to, da razmišlja, motri i pokušava kako bi mogao u tom smeru delovati i u svome narodu prema njegovim rasnim osebinama.

Neka ne bude više puki presadivatelj tuđih nastojanja, tečevina, a niti ropski podraživatelj i puta i sadržaja, nego neka, uronivši u nauku i osposobivši se, uznastoji proniknuti u dušu naroda svoga, pa prema tome onda tražiti i udešavati sredstva i puteve te podavati gradju i rukovoditi svoje delovanje smerom narodnog indivinualiteta, — karaktera.

Svršivši budući učitelj školu, u kojoj bi stekao opću naobrazbu, navršio bi osamnaestu godinu. Kažem, da bi zato navršio tu dobu zato, jer pretpostavljam, da bi u tu školu stupio u dobi od navršene desete godine kao što stupaju dečaci u današnju realku ili gimnaziju. Da li bi trebalo za učiteljskog kandidata posebne vrsti škola za to? Cenim, da ne bi. On bi mogao polaziti, recimo, realku.

(Nastavit će se.)

LJUDSKO VSEUČILIŠĆE

(Nadačjevanje)

Nato se omenjajo sofisti, ki so po svoje pobijali matematične dokaze, da so matematiki še natančnejše in točnejše postavljali odslej račun-ska pravila. Tako se polagoma preide k Platosu in Euklidu, torej obenem k arhitekturi in kiparstvu.

Ko se obravnavajo številčni sistemi ljudstev starega veka, Egipčanov, Grkov, Rimljanov in drugih, se pokaže tudi njih nepraktičnost, posebno še pisanje ulomkov in računanje ž njimi. Hindu, od katerih smo po Arabcih dobili številčni stestav, so genialno premagali vse te težkoče, iznašli ulomke s števcom in imenovalcem ter ponazorili neskončnost z ničlo, ki so ji dali vrednost po svoji misli o Nirvani. Le Indijci so mogli s svojim smislom za neskončnost izumeti računski sestav, po katerem lahko otroci v šoli več računajo, kakor so mogli računati zemljemerici v rimljanski dobi. Pri Indijcih, ki so prirejali računске turnirje in reševali enačbe na svojih slavnostih, se pokaže tudi, kako so prešli na računanje s črkami, kako so pričeli z algebro.

Le s pomočjo zgodovinskega matematičnega pouka je mogoče doseči, da učenec matematično misli. Kaj pomaga, če pozna gojenec vrsto zakonov iz geometrije na pamet, a ne zna razrešiti nalog, za katere se je vse to učil brez razumevanja. Vsak tesar ve, kako je s kotji v enakokra-

kem trikotu, a nima pojma o dalekosežnosti tega matematičnega stavka. Učenje, ki ga pogosto opazujemo po srednjih šolah, je lahko velika muka za gojence, saj so profesorji matematike navadno najbolj strogi, ne pomenja pa ničesar za človekovo splošno izobrazbo, ako se dijak ni učil matematično misliti, če ni nikdar užival zadoščenja na krasnih računskih konstrukcijah in na logičnem dokazovanju. Ni torej prav, — da govorimo v primeri, — če stoji učitelj ljuds. vseučilišča na vrhu gore in kliče gojencem, naj gredo naravnost preko skal in prepadov navzgor; le če napravimo sami v velikih črtah po sledovih človeškega rodu isto pot na goro, bomo dosegli vrhunec, bomo razumeli vse, kar hočemo in moramo razumeti.

Kakor je historični pouk matematike težak, je lahek pouk prirodnih ved, posebno fizike in astronomije. Že pri ljudstvih starega veka se vzamejo osnovni pojmi iz zvezdoznanstva, koledar, merjenje zemeljske oble po Grkih, Aristarchova pojasnitev, kako nastaneta dan in noč, letni časi, njegova duhovita metoda za merjenje razdalje med zemljo, luno in solncem. S Ptolomejem se zvezdoslovje ustavi, a se z Arabci zopet dvigne in razširi po Evropi v renesančni dobi. Pri Grkih se razpravlja tudi nauk o luči in mehaniki, ki najde svoj višek v velikem Arhimedu, da potem zastane dolge veke, do Galileja, ki ga spet obudi. Z Galilejem se študirajo zakoni o ravnotežju kapljev, nikalo in nauk o gibanju teles, Galile-

lejev učenec Vericelli je razkril zakon o zračnem pritisku, kar je po Pascalovem dokazu zganilo vso takratno kulturo; izumila se je zračna sesalka, parni kotel, preiskovati so se začele prvine zraku, odprla so se vrata v kemijo in v prirodnoznanstvo sploh na sležaj.

Sledijo Kopernik, Tycho de Brahe, Kepler, Newton, Bradley, Bessel, Jansen in drugi. Nauki o toploti in elektriki so novejši, zato je tudi obravnava precej lažja.

S takim poukom ostane naučeno resnična, trajna last gojencev. Naravni pojavi se ne opazujejo več enostransko, temveč se pokaže človekovo razmerje do narave, vidi se muke iznajditeljev, razume se njih radost, a se spoznajo tudi nedostatnosti človeškega znanja, dasi je vsak izum pravzaprav veriga posameznih manjših izumov, poiskusov in širokega, mučnega raziskovanja vseh polj v najrazličnejših časih in krajih. Tudi tu vidi človek silo razvoja, ne veruje več slepo vsega, kar mu razlagajo autoritete, začne sam raziskovati, postaja samotvoren in svobodnejši.

Tudi zemljepis se poučuje v smislu zgodovinske metode. Ne naštevajo se torej več imena mest in dežel, rek in gora, ampak se gre za Humboldtovo, ki je v začetku XIX. stoletja popolnoma prevrgel dotedanje zemljepisje. Opustil je vse suho naštevaje mrtvih dejstev ter je oživel po-

krajino s slikovitim popisom, pokazal rastlinstvo, živalstvo, kulture in nato ugotovil vzroke, da so razmere take in ne drugačne, da živi tam človek v takih razmerah, kakor morebiti drugje ne more živeti. Ljudsko vseučilišče postavlja tudi tukaj človeka v sredino vsega življenja in v tem je uspešnost pouka, je napredek novih rodov danškega ljudstva. Zato ni težko rešiti uganke, da se je ljudsko vseučilišče tako razvilo, da se je vzlic cviram razširilo in utrdilo po vsej državi.

Metodo pouka na teh »vseučiliščih« je morda ta ali oni izmed učiteljstva tudi pri nas sam poizkusil, dasi mu ni bilo niti od daleč znano, kako se postopa že nad polstoletja v Danski. Vendar pa ni verjetno, da bi se sistematično ravnal po nji, ker je naši vzgojitelji po učiteljskih večinom niti poznali niso, saj je znano, da so bile (in morda so še) poskušnje učiteljskihnikov po vadbah tako raztrgane, da bi nam bile lahko vzor, kako se tudi na ljudski šoli ne sme poučevati. Toda je že tako, da je med uradno in zdravo, naravno pedagogiko in tudi metodiko razlika kot med lučjo in temo ter se marsikdo v imenu uradne pedagogike ne plaši netiti sovražstva na vse strani. Vprašanje je, ali gre za razvite osebnosti človeka, da bo kaj veljal v človeški družbi, ali gre zato, da bo mrtva številka v velikem stroju brez duše, ki se mu pravi moderna država?

Odgovor na to menda ni težak.

(Dalje.)

NAŠA PRVA I GLAVNA DUŽNOST

Kano bojovnici naterani smo u zadnju svoju poziciju — u školu. Korak po korak uzmičući pred silnikom i svesilnikom zauzmesmo svoj poslednji položaj u školi. I tu nam već gori krov nad glavom, a nema — vatrogasaca ni požarnih sprava. Ipak tu smo dok smo, a dok smo — **vršimo svi svoju učiteljsku dužnost.** Nije naša sramota, ako iščezavamo ujedno sa svojim školama; ne stidimo se, ako padamo s njima iza kako ovršimo svoju dužnost boreći za sebe u ime škole, te za školu u ime sebe. Nije dašto sramota podleći višoj i jačoj sili... Sramota je nasuprot, kad bismo i u školi uzmakli i pali kao učitelji, te kad ne bismo u školi delovali kako nam to nalaže savest, dužnost i zakon.

Zapravo težište našeg zvaničkog rada nalazi se u školi; škola je naše bojno polje — uzgojnog i prosvetnog rada. Učitelji smo i uzgajatelji i prosvetitelji, a kao takovima prva nam budi i glavna dužnost vršiti svoje dužnosti u školi. Ko ih od nas savesno i poletno vrši, mnogo radi na polju ljudske i narodne prosvete. Ako je slavensko učiteljstvo oduvek stajalo u prvim redovima u kulturnom radu izvan škole, razlog je tomu silna nestašica kulturnih pregaoaca i radenika. Pogdekoji učitelj, s druge strane, rado se bavi izvanškolskim radom željan da vidi neposredno uspeh svoga rada, što ga ne može od-

mah da zapazi sa svojim školskim radom. Sve nas uopće narodne učitelje zvale su nas kulturne ljudske potrebe van iz škole na široko polje prosvetnog rada. U posvema uredjenim društvenim prilikama te u velikih naroda, gde imade trudbenika javnih na pretek, tu je učiteljima glavno mesto — škola, i tu vrše svoje zvanične dužnosti, a da ih niko ne prekorava za to. Tamo se zahteva dapače od učitelja, da se jedino bavi školom, da tako čitavim nepodeljenim svojim silama podigne svoju školu, i što većma unapredi u zvanju i umeću sebi poverenu si mladež.

Mi sada u Istri ne radimo i ne smijemo delovati izvan škole. Nad nama visi Demoklonov mač. Ne vide nas posudionice, nema nas u »Nar. domovima«, ne priredjujemo predavanja in roditeljske večeri, ne podučavamo odrasle u pevanju i glazbi, a ni u gospodarstvu; ne priredjujemo veselice, jer — inače nestalo bi nas ko na suncu snega. Možda jedino nam dozvoljeno pčelariti, a o tomu ne može se učitelj javno baviti... Učitelj ne smije naime med narod, da ne bude pozvan na odgovornost radi politizovanja. Ali uprav sve ove činjenice sile nas učitelje, da se čitavim bićem svojim posvetimo školi i mladeži, ako i jesmo osvedočeni, da ni u školi ne smijemo revnovati kao pravi pučki učitelji. Imamo susele i prijatelje, koji paze i tu na nas; i naše školsko dete pazi na naš rad u školi i na naše reči; pisanke školske

dece dolaze tajno u nezvanične ruke tražeći ma i najmanji razlog da bude kažnjen — suspendovan, umirovljen, poteran...

Ima i hrvatsko učiteljstvo Istre učevne osnove, lepe i opširne, ali ipak nam se šapće u uho: Računati, samo računati, čitati, pisati... Iza-zovno je u nas u Istri izaći s decom napolje, poduzimati školske šetnje, telovežbati, sigrati se i pevati... To previše udara i bode oči i uši... Propaganda...! Eto, mi ni u školi nismo slobodni, i tu nam se steže sloboda učiteljskog rada... Ipak, ipak tu ne smijemo popustiti, ne smijemo uzmaknuti, ne smijemo to radi svog ličnog ugleda i svoje lične časti; ne smijemo zanemarivati svoje zvanične dužnosti radi same prosvete, radi dobra dece i njihovih roditelja. Ovi nas mole: držite nam decu na uzdi, čuvajte nam ju od pokvarenosti i razuzdanosti; poučite nam decicu što bolje možete, jer inače biće zlo, zlo... Istina, školski nadzornici morali bi nas nadzorovati, ali oni su — predaleko.

Ne mari, mi unatoč svim neprilikama vršimo savesno svoje školske dužnosti već iz ljubavi do svog patničkog ljudstva, iz ljubavi do lepše budućnosti i sreće školske mladeži, i da udovo-

ljimo svojem srcu i svome uverenju. Sve ovo ima nas da ponuka da veselo i zadovoljno radimo u školi... A ovo i zbog uzgoja i morala svoga naroda... Nek narod vidi, da njegovo slavensko učiteljstvo oduševljeno i neustrašivo vrši svoje zvanične dužnosti, a mogao bi ih i ne vršiti u svoju veću lagodnost i sjegurnost. «Ipak jest nešto što ga napred tera» — a to je ljubav do napretka i ekzistence narodne. Vršimo zato zdušno svoju dužnost u školi, da podignemo ugled i štovanje sebi i svojoj narodnoj školi, pa kad se bude sodilo i spravnjvalo, da bude taj sud za nas povoljan i častan... A ovo upliva mnogo, možda i više ne pomisliti možemo... A kad nas već ne bude, da barem deca i narod naš pravedno uzdahne: Oh, nemamo onog svog vrednog učitelja! I taj uzdah mnogo bi značio danas i u budućnosti. Zato, braćo, svi u školu veselo, a školsko vreme skrbno i štedljivo upotrebimo podukom i odgojem. Ako vas se ukori, recite silniku: Činih samo svoju dužnost; savest mi je čista! — Ako tako došta možeš reći, tada moj kolego, padi... Padni, ali samo stoječke s licem prema Nebu i Suncu. To Nebo i to Sunce blagosloviti će te... Pasti ćeš barem čest, kao poštenjak...

NAŠI GROBOVI

† Koršič Vladimir.

Smrt! Kruta si, ker si nam ugrabila tovariša, ki je bil najdelavnejši sejalec na naši razorani šolski njivi v goriškem mestu in njegovi okolici. Strla si nam strokovno najbolj podkovanega učitelja-vzgojitelja našega mestnega in okoličanskega naraščaja. Zakaj nisi prizanesla temu spretnemu oraču na šolskem vrtu v najproduktivnejši moški osemtridesetletni dobi?

Vsa naša nadepolna mladina v Gorici in okoličanskih vaseh je hodila k njemu v šolo in ga ljubila kot vnetega šolnika, ki je z vsem učiteljskim ognjem bistril glave, blažil srca in bodril na delo mlade krepke roke. Zvest vsem smernicam roveših vzgojnih metod je ugonobil v svojem svetem šolskem navdušenju svoje mlado življenje in kdo ve, da ni vsled neprestanega napora postal žrtev svojega poklica, ker je učil z vsemi svojimi mladimi silami v šoli in zasebno z lekcijami v mnogih goriških rodbinah. V letu 1919. je pripravljaj mlade srednješolce za učiteljske in druge voine skušnje z nepopisnim nadušenjem in dosegel z njimi nepričakovane uspehe v kratki učni dobi. Z ličcem je vlivaj modrost in znanstvo v mlade glave, ki so zaostale v svoji izobrazbi radi besnega divjanja svetovne vojske. Vsi njegovi nebrojni učenci in učenke hranijo o njem najboljšee spomine.

Blagopokojni Vladimir je bil rojen v solnčni Gorici v 1885. letu v rodoljubni družini malega obrtnika, ki je pol stoletja sodeloval pri vsakem našem preporodnem delu do našega današnjega prosvetnega razvoja. Zdrav idealizem živahnega očeta je prešel v kri in meso njegovega Benjaminčka, ki je v svojem pedagoškem delovanju sistematično udeleževal jasne vzore svojih blagih

voditeljev in se popolnoma posvetil mladinski vzgoji. Po dovršenem koprskem učiteljišču je pričel blagopokojni po napredku hrepeneči mladi idealni učitelj svoje apostolsko delovanje na šolskem domu v Gorici. Tu je njegovo podrobno rodoljubno delo zavzemalo za leto za letom večji razmah in v zadnji dobi pred pričetkom svetovnega klanja si ga srečal pri vsakem prosvetnem delu tudi izven šolskih sten. Petje, telovadba, dramatika, godba itd. — povsod je bil v prvih najdelavnejših vrstah z zavihanimi rokavi in ne s filisterskimi nasveti ali kritikami.

Vojska je tudi njega prisilila v suknjo belo in kar srce me je zbolelo, ko sva se srečala vojakotovariša v 1916. v Ptuj in ko mi je slikal vse svoje napore, da bi se zdrav priboril skozi to vojsko radi ljubezni do svoje mlade ženice in njiju dveh ljubeznih hčerkic Ksenije in Sonje, katere vse je imel pri sebi tudi v tej grozni Martovi strahovladi. Ljubil je svojo rodbino, ljubil je svojo Gorico in njeno okolico, visel je z vso svojo dušo na rodni grudi. Takoj ob polomu se je vrnil domov, ker je slušal glas svoje vesti in čutil težnje osivelega očeta, ki si je zapomnil zlati nauk našega goriškega učenjaka-prirodoslovca Erjavca: «Sin moj! Ker si se porodil, tu delaj do smrti! Verjemi mi, da si boljšega mesta ne najdeš na vsem svetu!» — In vsa Koršičeva rodbina je služala ta sveti klic. Ostala je doma in vsi njeni člani izvršujejo tu dolžnosti svojega stanu z največjo vnmemo. Oče — mati — brat — sestra! Brat je sodni svetnik v Gorici, spoštovan od vseh, ki ga poznamo. Sestra Leopolda je najspretnjša glavna učiteljica na učiteljišču v Tolminu, ker z vso resno vnmemo vzgaja naš stanovski naraščaj, da bo stopal po korakih njenega nepozabnega Vladimira — tega vzor-učitelja. Z velikim ponosom so zrl blagi starši v srečni življenjski zimi na svoje pridne otroke — na svojega Benjaminčka. Vsled

tega pa je njih današnja žalost nepopisna globina, ki nima dna v svoji bolesi.

Vladimir, vrni se! Kruta in mogočna smrt te je pahnila z rodne grude v rodno grudo, ko si bil najpotrebnejši na rodni grudi. In koliko načrtov, koliko krasnih nad je zakopanih s teboj? Vrni nam vsaj resno začrtane načrte o svojem učiteljskem delovanju med našim vrlim ljudstvom v Št. Petru tik Gorice, kjer si jedva pogledal v šolsko sobo vsled svoje zahrbtnje bolezni. Učenci, učiteljice in vaščani šenpeterski so vsipali na tvoj grob nežno cvetje, a ti si sejal v njih srca semena tega cvetja, ki naj obrodi najplemenitejši sad vzorne šolske vzgoje.

«Umreti težko ni, pustiti nade — to boli!» Kdo naj nam danes udeležiti te tvoje nade? Preredke so naše vrste in preskromne so danes naše moči, da bi mogli takoj zadostiti potrebam našega ljudstva v teh težkih dneh grdega materijalizma, ko vsi pozabljajo na vzore in blodijo v najbolj umazanem egoizmu od polnega korita do zlate skleda. — Tovariši! Naša sveta naloga v sedanji povojri psihozi je vzgoja kremenitih značajev, ki ne prodajajo svojih idealov za skledo leče in zato po plemenitem Korsičevem vzgledu vsi v šolo, da z vsem svetim ognjem izžgemo iz mladih src sedanjega naraščaja plevel podlega egoizma in malikovanja zlatega teleta! Smrt, zakaj si nam v svoji krutosti ugrabila ravno nje, ki je bil najsrečnejši v šoli pri vzgojnem delu? Klanjamo se tvojemu veličanstvu, o smrt, ako boš zopet merila s svojo bridko koso med naše učiteljske vrste, vedi in pazi, da ne umoriš onih, katerih se oklepa naša ljubezen, ki je močnejša od tebe neizprosna morilka, katere ugonabljaš s svojim neizprosnim obglavljanjem družinske sreče i uničuješ več naših organizacij! Ljubezen, podeli žalujoči Korsičevi družini moč, da še tesneje strnejo svoja ljubeča srca in v blagem spominu na vzornega očeta, soproga, sina in brata ohladi bolečine svojih skrušenih duš!

Našega pokojnega tovariša so radi imeli vsi dobri ljudje v Gorici in njeni okolici, kar so dokazali s sijajnim pogrebom s tako ogromno udeležbo iz vseh slojev, da so bili po svojem ljubljenem učniku jokajoči otroci iz Št. Petra in Pevme pred vrati stolne cerkve, a zadnje goreče moleče ženice skoraj pri kavarni Garibaldi. Vse goriško meščanstvo obeh narodnosti se je klanjalo pred veličanstvom smrti našega mladega šolnika in nam organizovanim učiteljem, ki imamo tako veliko vero v moč šole in njenega blagoslovljenega delovanja, se je dozdevalo, da je ta sijajni žalni spreved slovesna manifestacija neumornega šolskega delovanja, ki je poklicalo naše Goričane, da pokažejo vsemu svetu ljubezen do šole in njenega najboljšega delavca, našega v šoli nenadomestljivega tovariša.

Učiteljska organizacija, združi vse svoje moči, seštej svoje vrste in razširi svoje delo, daj mnogo vrlih sejalcov zlatega semenskega vzgojnega zrnja temu našemu razsodnemu ljudstvu, ki je danes dokazalo, da ljubi šolo in nje delavce na vzgojnem polju! Vsled tega ne plakajmo ob odprti gomili, pač pa zarotimo se v ljubezni do tega nepozabnega vzgojvalca kremenitih značajev in v tem svetem spominu nanj sledimo njegovemu koraku in vsakdo skušaj biti mu enak pri vzgojnem delu! Šolnik Vladimir Korsič je dovršil svoje delo z najodličnejšim uspehom, pokazal nam je zrcalo in zahteval; «Taki bodite vsi in na delo v šolo!»

Krasno petje goriških pevcev prijateljev-pobratimov pred domačo hišo in v stolnici je spremljalo njegov zadnji izlet v goriško okolico — na mestno pokopališče. Vigred se povrne in Nad zvezdami! Tužni pevski glasovi so nam zvabili solze na lice in hladili so nam težko bolest užaljenih src. In cvetja, koliko cvetja, nebroj rož spletenih v šopke in velike krasne vence te je spremljevalo v žalnem sprevedu po tvojem ljubljenem mestu! «To so pa rože!», si vzkliknil s Cankarjem. Da, rože so, rože, katere si ti gojil v mladih srcih svojih učencev in učenk. — Gledal je to cvetje tvoj genij, ki je plaval nad nami po goriških ulicah proti tvojemu Št. Petru, zaokranil proti rodovitnemu Štandrežu, zašel proti obrtnemu Mirnu in se umaknil s prašne ceste na levo na ravno polje pridne Vrtojbe, kjer si je zdolbel v sveto rodno grudo svoje stalno domovanje. Ali ni bila ta zadnja pot podobna tvojim običajnim izletom v našo okolico z drznim kolesarskim poletom v družbi dveh do treh mladih prijateljev, da se nasrkaš te divne prirodne lepote. — Tvoj genij naj nadaljuje svoje izlete v posamezne razrede naših okoliških šol, naj dregne v vsa naša srca, da obrodi naše delo bogato klasje, ki naj osrečuje s prosveto naše po napredku hrepeneče okoliško ljudstvo.

Prezgodaj si našel Erjavčev prave sreče dom. «V zemljo, katere te je rodila, katere te je redila — legel si k pokoju! Le tu v svoji domovini si poznal vse ljudi, poznal si njih misli in želje, poznal njih dejanje in nehanje, ker si med njimi rasel, ker si jih poznal s trate, kjer ste skupaj igrali poletne večere!» — In vsi ti ljudje so poznali tebe, poznali tvoje nauke, ocenjali tvoje cvetje, katerega seme si polagal v dovzetna srca našega naraščaja. Vsled tega pa kliče danes vsak meščan in okoličan: «Slava tvojemu spominu!» Vladimir! Ohranjena bode v sedanjem rodu tvoja slava, ker smo danes spoznali pri tvojem sijajnem žalnem sprevedu zasluge tvojega neumornega šolskega dela za povzdigo ljudske prosvete in čudežna je naša trdna vera v moč šole in učiteljskega delovanja. Hvala in slava ti iz naše stanovske organizacije za to edino zveličavno smernico: «Na delo — v šolo!»

Žalujoči ugledni Korsičevi rodbini pa izreka svoje globoko in iskreno sožalje učiteljska stanovska organizacija!

† **Gašo Licul.** Dne 1. t. m. je nenadoma umrl v Roču tov. Gašo Licul v najlepši moški dobi, zapustivši vdovo in 5 nepreskrbljenih otrok. Z njim je legel v prerani grob eden najboljših in najznačajnejših hrvatskih tovarišev Istre. Blag mu spomin, vdovi in otrokom pa naše najiskrenejše sožalje!

† **Ana Gruntar v Kobaridu** je umrla ta veliki teden v 81. letu svoje starosti. Blaga pokojnica je bila kremenita gorska gospodinja in je dala naši Zvezi skrbnega blagajnika Karola Gruntarja, učitelja v Rojanu. Pogreblji smo jo na veliko noč. Trije njeni sinovi, hči in vnuki so obiskovali smrt svoje dobre mamice in babice. Vsi domačini smo jo spremljali na pokopališče in učitelji-sinovi našega planinskega raja smo osebno izrekli svojemu vrlému tovarišu-rojaku iskreno sožalje. Njim se sedaj pridružuje še Učiteljski list in naša Zveza. Mama, počivajte sladko v mirni rodni grudi v bližini svojega ljubelega doma in prosite pred nebeškim stolom, da dosežemo še mi vašo visoko starost, ker smo vas radi imeli od mladih nog! Žalujoči rodbini Gruntarjevi iskreno sožalje!

IZ ORGANIZACIJE

Naš koncert v Vipavi. Pred letom dni so se še majala tla pod našimi nogami; vrzel za vrzeljo se je odpirala in nismo vedeli kam bi s svojim hotenjem. Hlastali smo in grabili v prazno, zakaj megla je bila zakrila zarjo naših želj.

Minilo je leto in dan.

In smo bogati, da lahko razsipamo s polnimi rokami.

Izpod vijaka je padla rdeča kaplja naše žive krvi. Padla je iz srčne življenske žile. Kdor je občutil njen utrip, kdor je videl njeno oživiljo — vera v boljše dni bo slavila svoje vstajenje.

In hlapec Jernej bo prišel do svoje pravice, vključ vsemu, zakaj toliko zdravja je v nas, da ga ponujamo bolnim.

*) Strokovna ocena tega koncerta našega pevskega zbora, nam je obljubljena in jo bomo približili v eni prih. številki.

Novega roda 3. številka je izšla v lepi velikonočni opremi. Razen tega je dodana številki **umet-**

niška priloga — delo priznanega slovenskega umetnika M. Gasparija. Namen takih prilog je izpodrinuti neokusne slike, ki so jih tuji židovski agentje vsilili za drag denar v slovenske domove. — Storimo vsi svojo dolžnost, da bo »Zveza« lahko izdala še kaj podobnega.

Vodstvo pevskega zbora »Zveze« se zahvaljuje vsem Vipavcem, ki so tako prisrčno in požrvalno sprejeli člane pevskega zbora. Posebna zahvala in priznanje še tov. Mercini in tovarišici Kalinovi, ki sta skrbela za red med in po koncertu. Njima gre v prvi vrsti zasluga, da ostane pevcem Vipava v prijetnem spominu.

Pevski zbor »Zveze« pripravlja prepotrebno zbirko mladinskih pesmi za šolsko in izvenšolsko uporabo. Na razpolago ima že eno, dvo in troglasne pesme — originale naših najboljših kompozitorov. Ker je težko določiti višino naklade, se naprošajo vsi šolski voditelji, da sporoče vodstvu pevskega zbora (Trst, Fabio Severo 25) koliko iztisov bi posamezne šole naročile. (Navedeno število ni obvezno in ne veže nikogar; služi le za določitev naklade.) Cena zvezku (24 strani) bo od 2 L do 3 L izvod.

POLEMIKA

Kaj treba za študij socij. problemov?

Spiro članka »Narodnost in vzgoja«, ki ga je objavil prijatelj Srečko Kosovel v 7.-8. številki. »Učiteljskega lista«, mislim, da ni treba drugega kot konstatirati sledeče:

1) Obstoji meja, ki loči znanost od umetnosti, so problemi, ki jih moramo reševati znanstveno in ki se dajo na drugi strani zajeti tudi intuitivno, izraziti v umetniški stvaritvi. Predvsem si pa moramo biti na jasnem: ali pišemo znanstveno razpravo, ali pa umetniško stvaritev, kajti za vsako teh dveh veljajo posebni notranji zakoni. Ako skušamo oboje zmešati, kakor je to storil prijatelj Srečko Kosovel, nastane neprebavljiv ričet, ki more postati le izraz konfuznosti, v kateri živi moderna slovenska inteligenca.

2) Zavedati se moramo tega še prav posebno pri reševanju socialnih problemov, kakor so to vzgoja, narodnost, kapitalizem, socializem itd. in ne ravno v zadnji vrsti tudi religija, filozofija in celo etika.

3) Za vsako besedo, ki jo izrečemo, mora stati popolnoma določen in opredeljen pojem. Velja to

prav posebno za popolnoma filozofični opredelitvi »idealizem« in »materializem«, katerima se skuša dati nek popolnoma drug, praktičen pomen, ki nima ničesar skupnega s prvotnim in ki služi v to, da gotovi ljudje skušajo tudi na polju filozofije in vede ribariti v kalnem. Isto velja nadalje tudi za pojme »etika«, »duševnost«, »materialnost«, »gospodarska orientacija«, »ideja«, »bog«, »dobro«, »slabo«, »intelekt« itd. itd.

4) Dokler se ne odpravi ta fetišizem posameznih besed, je nemogoče uspešno napredovanje. In s tem je danes prepojena večina vse moderne inteligence, ne le slovenske, in to ravno pokriva ves gnoj njenega mišljenja.

Vem, da je prijatelj Srečko Kosovel mehka, lična duša in da je le kot tak mogel napisati omenjeni članek. A kljub temu upam, da bo razumel moje besede in da mi tega ne vzame za zlo. To je vsaj minimum, ki se more zahtevati od resnega in mislečega človeka. Proč z omejenostjo in tradicionalnostjo! Nekoliko več realizma, ki je tako muho potreben današnjemu človeku! **Več jasnosti! Več luči!**
VI. M.

RAZNE VESTI

Vprašanje uprave šol še vedno straši v Italiji. Dobe se občine, ki zahtevajo šolsko upravo v lastne roke in sicer tako, da bi nosila stroške za šolo država. Učiteljstvo se ne more navduševati za take zahteve, ker ve, da je potem — kakor je bilo v prejšnjih desetletjih — popolnoma izročeno raznim občinskim kamoram. Če občine država financira, se ta sredstva uporabljajo več ali manj strankarsko, če pa skrbe občine same za šolo, store le večje kaj za šolski napredek. Navadno pa ni nikdar učitelj plačan po svojem delu, zato se tovariši bojijo občinske šolske uprave in so za državno. Kako se bo rešilo vprašanje, bomo videli šele z objavo šolske reforme, ki jo pripravlja naučno ministerstvo. Ako pride zakonski osnutek v zbornico že pri prihodnjem zasedanju, je pričakovati velikih raz-

prav o italijanskem šolstvu. Baje je namen eksel. Gentileja podpirati zahteve Zveze občin Italije (Associazione dei Comuni d'Italia), ki gredo za tem, da se razširi avtonomija občin.

KNJIŽEVNOST

Damir Feigel: Po strani klobuk. Izdala in založila Narodna Knjižarna v Gorici. Strani 160. Cena L. 4. Po pošti 50 vin. več. Damir Feigel je kot pisatelj že znan. Njegove knjige »Pol litra vipavca«, »Bacili in bacilke« in »Tilj za fronto« so ga seznanile z našim čitaščim občinstvom, ki ga pozna kot humorista. Zdaj je izšla njegova knjiga »Po strani klobuk«, ki prinaša celo vistro humoresk, satir in grotesk, med drugimi so tudi pravljice, kot jih on imenuje. Naslovno stran je narisal v dveh barvah L. Špacapan. Oceno prinesemo v eni prih. številki.